

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman toteutussuunnitelma vuosille 2016–2017

A. Ennakointi ja varautuminen

1. Otetaan ikääntyneiden asumisen parantaminen huomioon valtion asuntopolitiikan toteutuksessa vuosina 2016–2030

Ikääntyvän väestön asumisen kehittämistarpeet otetaan riittävästi huomioon valtion asuntopoliittisissa toimenpiteissä vuosina 2016–2030. Tämä koskee asumisen uudis- ja korjausrakentamista, rakentamisen ohjausta, asutorahoituksen määrää ja ehtoja. Varmistetaan ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman käynnistämien kehitysprosessien jatkuminen ja tulosten hyödyntäminen ohjelman päättymisen jälkeen.

- 1.1 Otetaan huomioon ikääntyvän väestön asumisen parantaminen valtion asuntopolitiikassa.

Vastuutahot: YM, VM

- 1.2 Laaditaan ohjelman päättyessä suunnitelma ohjelman tulosten ja kehitettyjen toimintamallien hyödyntämisestä.

Vastuutahot: YM, ohjelman koordinaatioryhmä

- 1.3 Vaikutetaan valtion hallinnonolojen ja kehittämistoiminnan rahoittajien toimintaan, jotta ohjelman teemat tulisivat huomioitua nykyistä vahvemmin niiden toiminnassa ja resursoinnissa.

Vastuutahot: YM, STM, RAY, ARA

2. Vahvistetaan ikääntyneiden asumisen, elinympäristön ja hyvinvoinnin osuutta kuntien suunnitelmissa ja niiden toteutuksessa

Kuntien varautuminen väestön ikärakenteen muutokseen on kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä. Asuminen ja asumisratkaisut ovat osa vanhuspalvelulain 5 §:ssä tarkoitettua kunnan suunnitelmaa ikääntyneiden hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi. Suunnitelma on osa kunnan strategista suunnittelua. Ikääntyvää väestöä koskevan asumisen, elinympäristön ja hyvinvoinnin suunnittelu on tärkeää sisällyttää kunnan suunnitelmiin (esim. kuntastrategia). Suunnitelmien toimeenpano kytketään kunnan talouden, maankäytön, asumisen ja muuhun suunnitteluun. Tulevat hallinnon rakenteelliset muutokset otetaan myös huomioon.

- 2.1 Tuetaan kunnissa tehtävää suunnittelua siten, että ikääntyneen väestön asumisen, elinympäristö ja hyvinvointi tulevat huomioon otetuksi.

Vastuutahot: Kuntaliitto, kunnat, kuntien vanhusneuvostot, YM, STM

3. Vaikutetaan asunto- ja rakennusalaan toimintaan vastaamaan paremmin ikääntyneiden asumisen tarpeisiin

- 3.1 Vahvistetaan yhteistyötä ja verkostoja ikääntyneiden asumisen kysymyksissä asunto-, rakennus- ja kiinteistöalalla.

Vastuutahot: YM, Rakli, Rakennusteollisuus Ry, Kiinteistöliitto, Isännöintiliitto, ARA, Omakotiliitto

- 3.2 Vahvistetaan kaikille sopivan suunnittelun (design for all) periaatteiden ottamista huomioon asunosuunnittelussa.
- 3.3 Jatketaan asunto-osakeyhtiöille kehitetyn toimintamallin (Suunnitelmallisen kiinteistönpidon KIPI-esteettömyyskortti) käyttöönottoa sekä tuetaan korjausten toteuttamista hyvien ratkaisujen avulla.
Vastuutahot: YM, Kiinteistöliitto, ARA, Isännöintiliitto, Korjausneuvonnan verkosto, alueelliset hissityöryhmät kunnissa

4. Lisätään ikääntyneiden asumista ja elinympäristöjä koskevaa ennakointia

Esteettömyyteen ja turvallisuuteen liittyvien näkökulmien ottaminen huomioon tukee kotona asumista ja samalla pienentää asumiseen liittyviä riskejä. Asumisen ennakointiin voidaan kannustaa monin tavoin.

- 4.1 Tuotetaan tietoa ikääntyneiden asumisen ennakointiin ja varautumiseen liittyen kansalaisille, kunnille ja alan toimijoille sekä vahvistetaan eri toimijoiden ja verkostojen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta
Vastuutahot: ARA, YM, Kuntaliitto, järjestöt
- 4.2 Tuotetaan paikkatietopohjainen selvitys ikääntyneiden asumistilanteesta, palvelujen sijainnista, kuntien välisistä eroista sekä ikääntyneiden asumisen ennakoitua kehityslinjoista vuoteen 2040 asti.
Vastuutahot: SYKE, YM, ARA

B. Esteettömyyden parantaminen ja asuntojen korjaaminen

5. Edistetään hissien rakentamista olemassa olevaan asuntokantaan

Vanhojen kerrostalojen suurin haaste on niiden hissittömyys. Hissin rakentaminen ja esteettömyyden lisääminen asuinrakennuksissa mahdollistaa monen ikääntyneen ihmisen asumisen kotonaan pitempään.

- 5.1 Toteutetaan vuosina 2012–2017 valtakunnallinen hissihanke, jonka tavoitteena on hissirakentamisen lisääminen vähintään 500 jälkiasennushissiin vuoteen 2017 mennessä ja osoitetaan vuosittain määräraha hissivastuksiin. Toteutetaan selvitys jälkiasennushissien rakentamisen taloudellisista hyödyistä (vaikutukset työllisyyteen ja elinkeinotoimintaan).
Vastuutahot: YM, ARA, kunnat ja alueelliset hissityöryhmät, Kiinteistöliitto, Isännöintiliitto

6. Varmistetaan vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustuksen saataavuus

ARA hallinnoi vuosittain määrärahan avustusten myöntämiseen vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamista varten.

- 6.1 Säilytetään vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustuksen rahoitus.
Vastuutahot: YM, VM, ARA

7. Edistetään esteettömyyskorjauksia neuvonnalla ja koulutuksella

Esteettömyys- ja elinkaarinäkökulmia vahvistetaan sekä asunto- ja rakennusalalla että kansalaisten toiminnassa. Esteettömyys- ja muita korjauksia edistetään tiedon levittämällä ja koulutuksella. Kehitetään toimintamalleja ja työvälineitä esteettömyyden, turvallisuuden ja asuntojen korjausten tueksi.

7.1 Jatketaan korjausneuvontaa järjestörahoituksen kautta ja tuetaan kuntien korjausneuvonnan jatkumista. Lisätään asunto-osakeyhtiöihin ja pientaloihin kohdistuvaa neuvontaa.

Vastuutahot: **RAY, Vanhustyön keskusliitto, Korjausneuvonnan verkosto, ARA, alueelliset hissityöryhmät, Kiinteistöliitto ja Omakotiliitto**

7.2. Tuetaan kuntia ottamaan käyttöön ja kehittämään toimintatapoja asunnon korjaustarpeen arvioimiseksi ja korjausten toteuttamiseksi, esim. Omassa kodissa –hankkeen arviointimalli ja yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveystoimen ja asunto- ja teknisen toimen kanssa. Suositellaan sisällyttämään hyvinvointia tukeviin kotikäynteihin ja palvelutarpeen arviointiin asunnon esteettömyyden ja turvallisuuden tarkastelu.

Vastuutahot: **YM, Kuntaliitto, STM, ARA, kunnat, järjestöt**

7.3 Edistetään asuntojen esteettömyyttä, turvallisuutta ja korjaamista koskevan tiedon levittämistä ikääntyneille ja ikääntyneiden asumisen parissa toimiville ja parannetaan alan osaamista rakennusalalla ja kunnissa.

Vastuutahot: **YM, Korjausneuvonnan verkosto, ARA, Kuntaliitto, kunnat, yliopistot, AMK:t, järjestöt, kiinteistö- ja rakennusalan koulutusorganisaatiot**

7.4 Kehitetään asuntojen ja asuinrakennusten esteettömyyden ja turvallisuuden arviointiin soveltuva mobiilisovellus sekä tuotetaan esteettömyyttä lisääviä hyviä korjauskäytäntöjä Korjaustieto.fi -sivustolle.

Vastuutahot: **ARA, YM, Korjausneuvonnan viestintäverkosto, RAKLI, Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE**

C. Asuntojen laatu ja asumisratkaisujen monipuolisuus

8. Parannetaan pientalojen esteettömyyttä uudisrakentamisessa

Ikääntyneestä väestöstä yli puolet asuu pientaloissa ja tulevaisuudessakin tämä osuus tulee olemaan suuri. Parannetaan pientalojen suunnittelua muuntojoustavuuden, esteettömyyden ja turvallisuuden kannalta.

8.1 Kehitetään yhteistyössä alan toimijoiden kanssa pientalojen esteettömyyttä ja tuetaan tietoa hyvistä esteettömyyden suunnitteluratkaisuista ja ns. selviytymiskerroksesta.

Vastuutahot: **YM, Rakennustietosäätiö, Pientaloteollisuus ry**

9. Edistetään ikääntyneiden tarpeisiin soveltuvien asumisen hallinta- ja rahoitusmuotojen sekä muiden toteutusratkaisujen syntymistä

9.1 Selvitetään ikääntyneiden asumiseen soveltuvia uusia hallinta- ja rahoitusmuotoja ml. asuntovarallisuutta hyödyntäviä ratkaisuja ja tuetaan niiden käyttöönottoa.

Vastuutahot: **YM, Finanssialan keskusliitto, rahoituslaitokset, asunto- ja rakennusala**

10. Tuetaan yhteisöasumista ja yhteisöllisyyttä asuinalueilla

Yhteisöllisyyttä asumisessa voidaan tukea monin tavoin. Asuinalueilla ja asuintaloissa tarvitaan esteettömiä kokoontumis- ja palvelutiloja kulttuuri-, virike- ja vapaaehtoistoimintaa sekä ikääntyneiden omaa toimintaa varten.

- 10.1 Toteutetaan valtioneuvoston TEAS-hanke ”Miten ikääntyneiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa asumisessa ja asuinalueilla”. Välitetään tietoa hankkeen tuloksista ja tuetaan toimintamuotojen kehittämistä.

Vastuutahot: **YM, ARA, kunnat, RAKLI, Kiinteistöliitto, järjestöt**

- 10.2 Hyödynnetään yhteistiloja ja toimintaa koskevan selvityksen tuloksia.

Vastuutahot: **YM, kunnat, Isännöinti liitto, Kiinteistöliitto, järjestöt, seurakunnat**

11. Parannetaan palveluasumisen fyysisiä ratkaisuja

Ympäri vuorokautista hoivaa (tehostettua palveluasumista) tarvitsevat ensisijaisesti vaikeasti muistisairaajat henkilöt. Tämä asettaa vaatimuksia fyysisen ympäristön kehittämiseksi.

- 11.1 Edistetään ARAn Ikääntyneiden palveluasuntotarpeen ja -kannan arviointi kartoitustmallin käyttöönottoa kunnissa.

Vastuutahot: **ARA, YM, kunnat**

- 11.2 Toteutetaan suunnittelukilpailu tulevaisuuden integroidusta hybridipalvelukorttelista, joka koostuu hoiva-asumisesta, palveluasumisesta ja tavallisesta asumisesta.

Vastuutahot: **ARA, YM**

- 11.3 Toteutetaan asumisen pilottikokeiluja osana STM:n kärkihanketta (esim. ikäystävällinen asuinalue/palvelualue, yhteisöllinen asuminen ja asumisen ja palvelut yhdistävät konseptit)

Vastuutahot: **STM, YM, kunnat, ARA**

- 11.4 Säilytetään erityisryhmien asumisen investointiavustusrahoitus, jotta turvataan ikääntyneiden palveluasumisen uustuotanto ja peruskorjaukset.

Vastuutahot: **YM, VM, ARA**

D. Asumisen, palvelujen ja elinympäristön kokonaisuus

12. Luodaan ikääntyneiden toimintakykyä tukevia asuin ympäristöjä

Ikääntyvän väestön tarpeet, yhteisöllisyys sekä toimiva arki ja palvelujen saavutettavuus ovat keskeisiä yhdyskuntasuunnittelussa ja elinympäristöjen kehittämisessä. Ikäystävällisillä asuinalueilla ja palvelualueilla on tavallisia asuntoja, senioritaloja, asumisyhteisöjä ja palveluasumista sekä asumiseen ja hoivaan liittyviä palveluja sekä muita hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluja.

- 12.1 Edistetään paikallisista lähtökohdista syntyvien ikäystävällisten asuinalueiden ja palvelualue ratkaisujen kehittämistä kunnissa.

Vastuutahot: **YM, Kuntaliitto, ARA kunnat**

- 12.2 Viestinnällä ja koulutuksella edistetään toimintakykyä tukevien asuin ympäristöjen toteuttamista sekä asumisen ja palvelujen integroimista.

Vastuutahot: **Kuntaliitto, YM, STM, ARA kunnat, kuntien vanhusneuvostot, järjestöt**

13. Kehitetään ja levitetään ikääntyneiden kotona asumista tukevaa teknologiaa

Ikääntyneiden asumista tueksi tarvitaan kotona asumiseen soveltuvaa teknologiaa, jonka hyödyntäminen on helppoa. Älyteknologia tarjoaa uusia mahdollisuuksia.

- 13.1. Tuetaan ikääntyneiden kotona asumiseen liittyvän hyvinvointi-, turva- ja ICT-teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa. Toteutetaan selvitys ikääntyneiden kotona asumista tukevista kansainvälisistä älyteknologiaratkaisuista ja levitetään sen tuloksia.

Vastuutahot: YM, LVM, Tekes, yritykset, järjestöt

14. Vahvistetaan yritysten, järjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan roolia ikääntyneiden asumisessa ja asumista tukevissa palveluissa

Kiinteistöhuollon palveluliiketoiminta suhteessa ikääntyneiden asumiseen ja palvelutarpeisiin on vielä vähäistä. Järjestöjen toimintaa ja vapaaehtoistyötä voidaan myös hyödyntää ikääntyneiden asumisessa.

- 14.1 Vahvistetaan kiinteistöhuoltopalvelujen toimintamalleja ikääntyneiden asumiseen ja edistetään niiden käyttöönottoa. Luodaan verkostoja, joilla voidaan parantaa kiinteistöhuollon palveluliiketoiminnan kehittämistä ikääntyneiden tarpeisiin.

Vastuutahot: ARA, RAKLI, Kiinteistöyönantajat Ry, yritykset, Omakotiliitto

- 14.2 Kartoitetaan ikääntyneiden asumista tukevia järjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan toimintamuotoja ja edistetään niiden hyödyntämistä.

Vastuutahot: YM, järjestöt, RAY, kunnat, seurakunnat

15. Tuetaan ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmatoteutusta

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman toteutukseen tarvitaan toimenpiteiden yhteensovittamista sekä koordinoitua, jotta sen toimeenpano on tehokasta. Ohjelman toteuttamiseksi tehdään rahoittajien ja toteuttajien kesken tiivistä yhteistyötä.

- 15.1 Osoitetaan 500 000 euroa vuodessa ohjelman toteutuksen tukeen, jolla edistetään toimijoiden yhteistyötä, kehittämistoiminnan valmistelua ja ohjelman koordinoitua.

Vastuutahot: YM, ARA